

POSUDEK OPONENTA MAGISTERSKÉ PRÁCE

Název práce: Současný význam venkovských obchodů a identifikace venkovských potravinových pouští - příklad okresu Semily

Jméno a příjmení autora práce: Bc. Marie Syrovátková

Jméno a příjmení oponenta práce: Mgr. Pavel Bednář, Ph.D.

Hodnocení:

Diplomantka se v předložené práci zabývá dosud málo zkumaným tématem v české geografii a to potravinovými poušťmi. V kontextu transformace maloobchodní sítě v ČR se jedná o přínosný příspěvek jak z hlediska studia geografie maloobchodu, tak geografie venkova, kdy dochází ke zkoumání dopadů vstupu nových formátů maloobchodního prodeje do měst a jeho vlivu na znevýhodněné obyvatelstvo, ať již z hlediska sociálního, ekonomického nebo zdravotního ve venkovských oblastech.

Práce se vyznačuje přehledností a odpovídající je i struktura práce. Cíle práce byly stanoveny s náležitou náročností a kladly značné požadavky na metodickou vybavenost diplomantky. Poněkud závažný nedostatek představuje míchání tématu cílů práce a metod práce v kapitole 1.1.

Kapitola 2 věnovaná diskusi literatury přináší ucelený pohled na problematiku a vyplývá z ní i přehled a znalost přílušné domácí i zahraniční literatury. Obecně však některé její pasáže působí spíše jako diskuse nad teoretickými vychodisky práce či přehled hypotéz. Za příklad může sloužit věta na str. 15, která přináší tvrzení: "Spolupůsobením výše uvedených faktorů vznikly v Česku oblasti s nedostatečnou nabídkou potravin". Není zde zřejmé, jedná-li se o hypotézu autorky nebo převzatou myšlenku.

S teoretickými vychodisky se diplomatka vypořádala uspokojivě. Naprosto je však opomíjena role samozásobitelství v českém kontextu, role charitativních organizací, rodiny, veřejné dopravy, kalorického příjmu starších obyvatel a jejich ochota a schopnost přijímat inovace a genderové rozdíly. Taktéž se nedostává diskuse k problému, zdali všichni obyvatelé potravinových pouští musí zažívat znevýhodnění. Obecně autorka teoretické rámce spíše přejímá a kritický pohled na ně uplatňuje až ve vynikající kapitole 3.5.4. Tento přístup autorky se projevuje např. na str. 19, kdy přeceňuje roli obchodních domů v emancipaci žen na úkor celospolečenských procesů. Další příklad představuje tvrzení "Přitažlivá síla nákupních center způsobuje, že dochází k vyliďňování center měst", což přináší značně zjednodušující vysvětlení procesu. A navíc v ČR již existují důkazy

UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS

Facultas Rerum Naturalium

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ
Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Chittussiho 10 · Ostrava · Slezská Ostrava · 710 00 · prf.osu.cz/ksq

o směřování lokalizace nákupních center do center měst (Palladium v Praze, Vaňkovka v Brně, Karolina v Ostravě). Dále výrok "Nutnost cestovat za nákupy vede ke snižování frekvence nákupů" rovněž podává omezené vysvětlení jevu. V případě prodeje potravin se jedná o jeden z mnoha důvodů, mezi další náleží zejména existence a rozšíření chladicích a mrazicích zařízení a nové technologie balení a konzervace.

Na úroveň zpracování kapitoly věnující se teoretickým východiskům práce mají značně negativní vliv některá zobecňující tvrzení zejména ve vztahu k českému prostředí, která nejsou podložena citacemi. Lze se tudíž mnohdy jen dohadovat, zda se jedná o domněnky či hypotézy autorky, či o skutečné vědecky ověřené poznatky. Drobné terminologické nedostatky se projevují např. na str. 22, kde je uveden termín "menší sortiment" na místo užší sortiment; na str. 25 pak pojem "malá kupní síla", správně nízká kupní síla; a na str. 25 je zbytečně zaváděn pojem „outshopping“ namísto vnější záporný nákupní spád. V celé práci i v jejím názvu se pak objevuje termín "venkovský obchod", ač v teoretických východiscích práce se autorka věnuje "geografii maloobchodu" a mnohá citovaná díla termín "maloobchod" obsahují, ať již v českém nebo anglickém jazyce.

K jinak odpovídající a propracované metodice práce směřuje zásadní výtky k vymezení venkovských obcí, které postrádá teoretický koncept a odbornou metodiku z hlediska kontextu ČR, a navíc tyto jsou vymezeny za pomoci zdrojů z Wikipedie viz str. 31. K tabulce č. 1 není připojen žádný rozbor výběru nezávislých proměnných (viz např. matoucí zařazení počtu domů a počtu bytů) a jejich funkční a významový vztah k potravinovému pouštím či venkovské maloobchodní síti.

V analytické části práce pojmám nedostatek k hodnocení obcí na str. 40 termíny "vysoká", "nízká", kdy postrádám informaci vůči čemu autorka porovnává. Zároveň nejsou k dispozici přílohy s daty pro možnost ověření hodnot. Kriticky zhodnotit měla diplomantka interpretaci hodnot korelačních koeficientů v tabulce č. 4, které jsou sice významné na uvedených hladinách spolehlivosti, ale síla vztahu nepřekračuje hodnotu 0,5, a proto měla autorka přistoupit k i vypočtení a interpretaci koeficientu determinace. U tabulky č. 5 je určení tří hladin spolehlivosti značně neobvyklé, jelikož obecně jsou užívány hodnoty na 95% a 99% hladině spolehlivosti. Hladina 90% spolehlivosti je sice přípustná, ale poněkud neobvyklá v aplikaci s předchozími dvěma hladinami, což pak vede k závěru dosáhnout významných výsledků za každou cenu. U použitého T-testu pro dva nezávislé výběry postrádám posouzení shody rozptylů ve skupinách pomocí Levenova testu a též ověření, zdali se jedná o symetrické rozdělení a zdali se v něm nevyskytují extrémní hodnoty. U hierarchického seskupování schází uvedení důvodu výběru Wardovy metody. Není objasněno, na základě jakých metod a kritérií autorka usuzuje na nejlepší vystižení struktury zkoumaného souboru pomocí hierarchického seskupování.

UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS
Facultas Rerum Naturalium

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ
Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Chittussiho 10 · Ostrava · Slezská Ostrava · 710 00 · prf.osu.cz/ksg

Není přiložena tabulka dvoukrokového seskupování s uvedením Schwarzova Bayesianova kritéria.

Ač byla provedena korelační analýza, otázkou zůstává její validita, kdy je na jedné straně uvedeno na str. 46 a 47: „pravděpodobnost existence VO klesá s rostoucím podílem vysokoškoláků“ a na straně druhé „nízký podíl vysokoškoláků v obcích bez VO, které jsou součástí shluků 4 a 1, spolu s jejich periferní polohou naznačuje pravděpodobný výskyt PP“. Proto měla diplomantka, vzhledem k počtu nezávislých proměnných, provést jejich explorační faktorovou analýzu, i přes známá omezení metody. Zároveň se nabízí, z pohledu prostorovosti dat, zdali neměla využít k hodnocení sekundárních údajů jiných metod analýzy, např. prostřednictvím geograficky vážené regrese či prostorové autokorelace (Moranovo I, LISA apod.), což ostatně nepřímo potvrzuje na str. 61 v posledním odstavci.

Závadějící se jeví tvrzení na str. 50 „...obce Modřišice a Ohrazenice, které mají znaky suburbia, a proto je nelze považovat za PP“. Vyplývá snad z výše uvedeného předpoklad, že pokud je obec zasažena rezidenční suburbanizací, nelze ji považovat za potravinovou poušť? Nebo se jedná o místní specifikum dle posledního odstavce na str. 67?

Otázky na kvalitu života v obci a susedské vztahy na str. 55 nelze považovat za validní z pohledu starostů, jelikož negativní odpovědi u těchto otázek snižují hodnotu jejich práce v „očích“ výzkumníka. Další otázkou je, co si jednotliví starostové obcí představili pod pojmem „kvalita života“ a zdali a jak jim byl objasněn. K problematice žen ve vztahu k znevýhodnění v rámci potravinových pouští bohužel autorka neuvádí přehled pohlaví dotazovaných respondentů zodpovědných za starostování obcí, což mohlo ovlivnit výsledek výzkumu. V každém případě jsou obě pohlaví zahrnuta v kategoriích důchodců či osob bez řidičského oprávnění, což opět souvisí s dojížděnkou za prací, vlastnictvím automobilu v domácnosti, počtem členů domácnosti, rodinnými a susedskými vztahy, nehledě na otázku šíře, hloubky sortimentu a cen potravin ve venkovských prodejnách. Logicky by pak musela autorka uvádět odděleně např. samostatně žijící muže a ženy, ať již s dětmi nebo bez.

Dále diplomantka na str. 62 uvádí, že dotazníkové šetření mezi starosty obcí vedlo k vyřazení obcí s VO z hledání PP v řešeném území. Ovšem není zřejmé na základě jakých kritérií se tak rozhodla? Dle textu na str. 62 tak učinila pouze na základě výpovědi starostů s VO o přínosu existence VO na území jejich obce. V tomto kontextu by měla zvážit validitu prováděného šetření.

Pochybnosti vyjadřuji k provedené dvoukrokové seskupovací analýze obcí bez VO na str. 63 jak z hlediska počtu seskupovaných případů (tj. do 10), tak postupu zpracování dat. Pomocí Schwarzova Bayesianova kritéria se v žádném případě

UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS
Facultas Rerum Naturalium

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ
Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Chittussiho 10 · Ostrava · Slezská Ostrava · 710 00 · prf.osu.cz/ksg

nestanovuje fixní počet výsledných seskupení. Toto kritérium slouží výhradně k autoseskupení, kdy výzkumník počet seskupení předem neurčuje. Vzhledem k počtu jednotek by bylo odpovídající použití metody mnohorozměrného škálování, které statistický software SPSS rovněž nabízí.

Závěrem konstatuji, že předložená práce až na výše uvedené výtky a připomínky svědčí o značných analytických schopnostech diplomantky, které se projevují aplikací odpovídajícího vědeckého přístupu k řešení odborné problematiky a to jak z hlediska výběru metod, tak schopnosti intepretace výsledků. Rozhodnou pochvalu si zaslouží formální a jazyková stránka práce, které se vyznačují vysokou úrovní zpracování. Zasadní přínos práce lze spatřovat v oblasti metodické, kdy se diplomantka pokouší aplikovat a přizpůsobit metody výzkumu potravinových pouští z anglosaského prostředí na podmínky ČR, a to jak z hlediska obsahu, tak dostupnosti sekundárních dat.

Do diskuze při obhajobě:

1. Popište jednoznačně a s uvedením příkladů funkci venkovského maloobchodu jako komunitního centra z anglosaské odborné literatury.
2. Argumentujte, zdali jsou potravinové pouště vždy spojeny z hlediska sociálně-ekonomické a věkové struktury obyvatel pouze s nízkým statusem, resp. vysokým věkem, a zdali vždy přispívají k sociální exkluzi.
3. V reakci na odstavec 4 na str. 24, jaký spatřuje autorka významový rozdíl mezi pojmy koncentrace a dekoncentrace vs. centralizace a decentralizace maloobchodní sítě, či zdali jsou pro ní tyto pojmy vzájemně zaměnitelné a proč. Rovněž by měla odpovědět na otázku, jaké jsou metody měření těchto procesů a co lze považovat za dekoncentraci, resp. decentralizaci, maloobchodní sítě? Tedy je-li každá nová prodejní jednotka v zastavěném území (např. na sídlišti) mimo centrum města projevem dekoncentrace či decentralizace?

Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji stupněm velmi dobře.

V Ostravě dne 16.9.2010

Podpis: